

Θεολογικά Χρονικά

ΣΥΝΕΔΡΙΑ

ΑΥΓΟΥΣΤΟΣ 2013: Βελιγράδι, Σερβία

Στὸ διάστημα 25-31 Αὐγούστου πραγματοποιήθηκε στὸ Βελιγράδι τῆς Σερβίας ἡ 6^η Διεθνῆς Συνάντηση Βιβλικῶν Θεολόγων Ἀνατολῆς καὶ Δύσης. Τὸ θέμα τοῦ φετινοῦ συνεδρίου, ποὺ διοργανώθηκε ἀπὸ τὴν Eastern Europe Liaison Committee (EELC) τῆς Studiorum Novi Testamenti Societas σὲ συνεργασία μὲ τὴ Θεολογικὴ Σχολὴ τοῦ Βελιγραδίου καὶ τὴν εὐλογία τοῦ ἐπισκόπου Εἰρηναίου τοῦ Novi Sad καὶ τῆς Backa, εἶχε ὡς θέμα τὸ ρόλο τοῦ Ἁγίου Πνεύματος στὴ ζωὴ τῆς Ἐκκλησίας σύμφωνα μὲ τὴν Καινὴ Διαθήκη. Οἱ κύριοι ὁμιλητὲς παρουσίασαν πτυχὲς τοῦ θέματος ἀπὸ ὀρθόδοξης, ρωμαιοκαθολικῆς καὶ προτεσταντικῆς πλευρᾶς ἐστιάζοντας ὄχι μόνον στὰ κείμενα τῆς Καινῆς Διαθήκης, ἀλλὰ καὶ σὲ ἐκεῖνα τῆς λειτουργικῆς παράδοσης καὶ τῆς πατερικῆς γραμματείας. Ὁμιλητὲς ἦταν οἱ: ἐπίσκοπος Εἰρηναῖος («The Holy Spirit and the Church. An Orthodox Perspective»), D. Marguerat («The Holy Spirit and the Church in Luke-Acts from a Western Perspective»), X. Καρακόλης («The Holy Spirit and the Church in Luke-Acts from an Orthodox Perspective»), P. Dragutinovic («The Holy Spirit and the Church in John from an Orthodox Perspective»), A. Dettwiler («The Holy Spirit and the Church in John from a Western Perspective»), Volker Rabens («The Holy Spirit and the Church in Paul from a Western Perspective»), J. Fotopoulos («The Holy

Spirit and the Church in Paul from an Orthodox Perspective»), π. Δ. Μπαθρέλλος («The Holy Spirit and the Church in patristic approaches to the NT»), K. Bracht («The Holy Spirit and the Church in patristic approaches to the NT»), H. Buchinger («The Holy Spirit and the Church in Liturgy from a Western Perspective»), N. Sakvarelidze («The Holy Spirit and the Church in Liturgy from an Orthodox Perspective»). Ἐπιπλέον στὸ πλαίσιο τοῦ συνεδρίου ἔλαβαν χώρα τρία σεμινάρια, στὰ ὁποῖα οἱ εισηγήσεις κινήθηκαν στοὺς ἄξονες: τὸ Ἅγιο Πνεῦμα καὶ ἡ Ἐκκλησία στὸ Μάρκο καὶ Ματθαῖο, Ἅγιο Πνεῦμα, Ἐκκλησία καὶ ἀρχαῖος Ἰουδαϊσμός καὶ Ἅγιο Πνεῦμα καὶ Ἐκκλησία στὰ χριστιανικά κείμενα τοῦ 2^{ου} αἰ.

ΑΥΓΟΥΣΤΟΣ 2013: Aarhus, Δανία

Στὸ διάστημα 26-30 Αὐγούστου πραγματοποιήθηκε στὸ Πανεπιστήμιο Aarhus τῆς Δανίας τὸ 11^ο Διεθνὲς Συνέδριο ἀφιερωμένο στὸν Ὁριγένη καὶ στὸν Ὁριγενισμό. Τὸ θέμα τοῦ φετινοῦ συνεδρίου ἦταν ἡ ἐπίδραση τοῦ Ὁριγένη καὶ τῶν ιδεῶν του στὴ Δύση ἀπὸ τὸν 3^ο καὶ 4^ο αἰῶνα ἕως καὶ τὸν 20^ο. Οἱ εισηγήσεις κινήθηκαν στοὺς ἑξῆς πέντε ἄξονες: (α) τὴν ἐπίδραση καὶ τὴν πρόσληψη τῶν ἀρχαίων παραδόσεων: ὁ Ὁριγένης στὴ Δύση, (β) τὴν πρόσληψη τῆς σκέψης τοῦ Ὁριγένη ἀπὸ τίς δυτικὲς θεολογικὲς καὶ φιλοσοφικὲς παραδόσεις, (γ) τὴν πρόσληψη τοῦ Ὁριγένη στὸ μυστικι-

σμό, (δ) την πρόσληψη του Ώριγένη σε σύγχρονες μεταφράσεις κι εκδόσεις, και (ε) την πιθανή επίδραση του Ώριγένη στις δυτικές παραδόσεις κατά τον 21^ο αιώνα. Μεταξύ τῶν ὀμιλητῶν ἦταν οἱ: Mark Elliot, Karla Pollman, Paria Ramelli, Bernard Pouderon, Theo Kobusch κ.ἄ.

ΑΥΓΟΥΣΤΟΣ 2013: Μιλάνο, Ἰταλία

Στὸ Μιλάνο τῆς Ἰταλίας πραγματοποιήθηκε στὸ διάστημα 28-30 Αὐγούστου τὸ 13^ο Διαχριστιανικὸ Συνέδριο, τὸ ὁποῖο διοργανώνεται ἐναλλάξ κάθε δύο χρόνια ἀπὸ τὸ Τμήμα Θεολογίας τοῦ ΑΠΘ καὶ τὸ Ἰνστιτούτο Πνευματικότητας τοῦ Ποντιφικοῦ Πανεπιστημίου Antonianum τῆς Ρώμης. Τὸ θέμα τοῦ φετινοῦ συνεδρίου ἦταν ἡ σχέση τῶν χριστιανῶν μὲ τὴν πολιτικὴ ἐξουσία. Τὸ συνέδριο χαιρέτισαν μὲ μηνύματά τους τόσο ὁ Οἰκουμενικὸς Πατριάρχης Βαρθολομαῖος ὅσο κι ὁ Πάπας Ρώμης Φραγκίσκος. Στὶς εἰσηγήσεις παρουσιάστηκαν πτυχές τῆς σχέσης Ἐκκλησίας καὶ πολιτικῆς ἐξουσίας μέσα στὴν ἱστορία καὶ ἡ προβληματικὴ ποὺ συνδέεται μὲ αὐτὴν στὸ σημερινὸ κόσμο. Ὅμιλητὲς ἦταν οἱ: Romano Penna («Χριστιανοὶ καὶ πολιτικὴ ἐξουσία: ἀνοιχτὰ καινοδιαθηκικά ζητήματα»), Εὐαγγελία Ἀμοιρίδου («Ἐκκλησία, ἱεραρχία καὶ κράτος κατὰ τὴν περίοδο τῆς Εἰκονομαχίας»), Antonio Carile («Ὁ αὐτοκράτορας, οἱ σύνοδοι καὶ ἡ ἐκκλησιαστικὴ τάξη»), Διονύσιος Βαλαῆς [«Ἡ θέσι τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου στὸ Ὄθωμανικὸ κράτος καὶ ἡ προάσπιση τῶν δικαιωμάτων του: Ἡ περίπτωση τοῦ πατριάρχη Διονυσίου Ε΄ (1887-1891)»], Cesare Alzati («Duo sunt genera Christianorum. Ἡ μεγάλη ἐκκλησιολογικὴ καὶ θεσμικὴ ρήξι στὴ Δύση τοῦ 11^{ου} αἰῶνα»), Χρυσόστομος Σταμούλης («Ἡ αἴρεση τοῦ

ἔθνοφυλετισμοῦ καὶ τὰ σύγχρονα ἐκκλησιολογικὰ ἀδιέξοδα»), Leonhard Lehmann («Ὁ ἅγιος Φραγκίσκος τῆς Ἀσίζης γράφει στοὺς κυβερνήτες: ἡ ἀγαπητικὴ παρηγοσία ἐνὸς φτωχοῦ»), Μαρία Ράντζου - Ἀθανάσιος Στογιαννίδης («Προβληματισμοὶ γιὰ τὴ Σχέση Πολιτικῆς Ἀγωγῆς καὶ Μαθήματος τῶν Θρησκευτικῶν»), Giorgio Feliciani («Τὸ Σύμφωνο μεταξὺ Ἐκκλησίας καὶ Κράτους καὶ ἡ θρησκευτικὴ ἐλευθερία στὴν ἐκκλησιαστικὴ πρακτικὴ τῆς σημερινῆς Ἰταλίας»), Βασιλικὴ Μητροποῦλου («Προβληματισμοὶ σὲ σχέση μὲ τὸν κυβερνοχώρο καὶ ἡ θρησκευτικὴ ἀγωγή»), Francesco Botturi («Λαϊκὸ κράτος καὶ πολιτογράφηση τῆς πίστεως»), Χρῆστος Τσιρώνης («Πολιτικὴ καὶ πολιτικὴ ἐξουσία στὸ σύγχρονο κόσμο. Κοινωνικὴ ἀνάλυση καὶ θεολογικὲς προκλήσεις»), Ἰωάννης Πέτρου («Πολιτικὴ καὶ ἀξίες στὴ σύγχρονη πραγματικότητα»).

ΣΕΠΤΕΜΒΡΙΟΣ 2013: Ὁξφόρδη, Μ. Βρετανία

Ὁ Θεολογικὸς Ὄργανισμὸς Orthodox Theological Research Forum (O.T.R.F.) ὀργάνωσε ἀπὸ τὶς 2 ἕως τὶς 5 Σεπτεμβρίου 2013, στὸ Κολέγιο St. Edmunds Hall, τοῦ Πανεπιστημίου τῆς Ὁξφόρδης, συνέδριο, ἀφιερωμένο στὸν διακεκριμένο Ἕλληνα διανοούμενο καθ. Χρῆστο Γιανναρά. Τὸ θέμα τοῦ Συνεδρίου ἦταν: «Χρῆστος Γιανναρᾶς: Φιλοσοφία, Θεολογία, Πολιτισμὸς». Τὸ Συνέδριο προσέλκυσε ἐρευνητὲς ἀπὸ διάφορα μέρη τοῦ κόσμου, καὶ συγκεκριμένα ἀπὸ τὴν Ἑλλάδα, τὴ Γαλλία, τὴ Γερμανία, τὸν Καναδᾶ καὶ τὴ Μεγάλῃ Βρετανία. Ἡ ἰδιαιτερότητα τοῦ Συνεδρίου ἦταν ὅτι ὁ τιμώμενος καθηγητὴς ἦταν παρὼν σὲ ὅλη τὴ διάρκειά του, λαμβάνοντας ἐνεργὰ μέρος σὲ ὅλες τὶς ἐργασίες καὶ

τις συζητήσεις, απαντώντας σε έρωτήσεις, σχολιάζοντας τις εισηγήσεις και τελικά συμμετέχοντας δυναμικά στην προσπάθεια για βαθύτερη κατανόηση της δικής του φιλοσοφικής και θεολογικής σκέψης. Η πρώτη εισήγηση άνηκε στον (απόντα από το Συνέδριο) Μακαριώτατο Αρχιεπίσκοπο Άλβανίας Αναστάσιο, ο οποίος υποστήριξε ότι ο Γιανναράς είναι ένας από τους πιο όνομαστους και φημισμένους Έλληνες συγγραφείς της εποχής μας.

Στη θέση του απόντος (λόγω ασθένειας) Πανιερωτάτου Μητροπολίτου Διοκλείας Καλλίστου, όμιλησε ο ίδιος ο καθ. Γιανναράς, ο οποίος έκανε μια σύντομη εισαγωγή, ευχαριστώντας εγκάρδια τους οργανωτές και τους χορηγούς του Συνεδρίου, καθώς και τους Συνέδρους για τη συμμετοχή τους, και ιδιαίτερα για την επιθυμία τους να υποβάλουν για πρώτη φορά το δημοσιευμένο έργο του σε κριτική συζήτηση. Ο Αιδεσιμολογιώτατος Καθ. Andrew Louth (University of Durham) όμιλησε με θέμα: «The Apophatic in Modern Orthodox Theology - and Modern Philosophy». Υποστήριξε δε ότι η Όρθοδοξία είναι αποφατική, και αυτό το στοιχείο έχει προσελκύσει το ενδιαφέρον πολλών για την Όρθοδοξία. Η αποφατική Θεολογία βρέθηκε τον τελευταίο αιώνα στο κέντρο της σκέψης πολλών διανοούμενων, όπως ο Μητροπολίτης Κάλλιστος, ο Χρήστος Γιανναράς και ο π. S. Bulgakov. Ο V. Lossky θεωρεί ότι το μυσταγωγικό στοιχείο συνάδει με τον αποφατισμό και ότι όλη η Χριστιανική Θεολογία είναι αποφατική. Ο π. D. Staniloae έπισημαίνει επίσης τη σημασία της αποφατικής Θεολογίας, αναφορικά με τον τρόπο κατανόησης του Θεού, σε αντίθεση όχι με τον καταφατισμό αλλά με την ορθολογιστική Θεολογία.

Ο Δρ. Ευάγγελος Μπάρτζης (Κόρινθος), όμιλησε με θέμα: «Greek Theology after Christos Yannaras: the response to a prophetic call?». Ανέλυσε την άποψη του Γιανναρά για τους λόγους που ασχολούμαστε με τη Θεολογία. Η Θεολογία αντιμετωπίζεται ως προφητεία και είναι άμεσα συνδεδεμένη με την ιστορία. Η προφητεία τοποθετείται ως οδόφραγμα ενάντια στην αίρεση και διαφυλάσσεται μέσω της πράξης. Σύμφωνα με τον Γιανναρά ο έθνικισμός είναι αίρεση και ασυμμετρία με τη θεολογική συνείδηση. Ο έθνικισμός είναι προϊόν του μοντερνισμού και δημιουργεί προβλήματα δικαιοδοσιών, όπως επίσης και ζητήματα σχέσεων μεταξύ καθολικότητας και οικουμενικότητας. Ο όμιλητής εξήγησε ότι η Έκκλησία είναι μια ευχαριστιακή κοινότητα που κινείται προς το έσχατον. Αμφισβήτησε τη συμβατότητα της Όρθόδοξης Έκκλησιολογίας με τον έθνικισμό. Παρατήρησε ότι το τελευταίο διάστημα η Όρθοδοξία μεταπηδά από το οικουμενικό στο τοπικό. Ο Ρui Ip (Heythrop College, Πανεπιστήμιο Λονδίνου) όμιλησε στη συνέχεια με θέμα: «On the patristic grounding of Yannaras' "prosopo-centric ontology": a philosophical argument». Υποστήριξε ότι η Όρθόδοξη Θεολογία χρειάζεται να αποτελέσει συνέχεια της Πατερικής Θεολογίας, ταυτόχρονα, όμως, να χρησιμοποιεί και γλώσσα κατανοητή στον σύγχρονο άνθρωπο. Θεωρεί ότι η όντολογία του Γιανναρά παραμένει πιστή στο αποφατικό και πατερικό υπόβαθρο. Και αυτή η πιστότητα βεβαιώνεται μόνο εντός της εκκλησιαστικής πραγματικότητας. Η Έκκλησία θα πρέπει να άρθρώσει τη σκέψη της, χρησιμοποιώντας φιλοσοφική όρολογία. Αναγνώρισε το γεγονός ότι οι σύγχρονοι Θεολόγοι είναι ευέ-

λικτοι και για τουτο διαλέγονται με τη φιλοσοφία.

Ἡ Δρ. Niki Tsironi δὲν μπόρεσε νὰ λάβει μέρος στὸ Συνέδριο. Ἡ εἰσήγησή της ὁμως ἀναγνώσθηκε ἐν τῇ ἀπουσίᾳ της. Τὸ θέμα ἦταν: «Triviality transformed to eternity: comments on the Commentary on the Song of Songs». Ὁ Ρουμάνος ἱερέας π. Ciprian Burca (University of Winchester) στὴ συνέχεια ὁμίλησε μὲ θέμα: «The Power of Submission: Christos Yannaras' Reflections on Marriage». Ἡ βασικὴ ἔννοια τῆς ἐν λόγῳ εἰσήγησης ἦταν ἡ ἐνότητα. Ἐνότητα μὲ τὸν Θεὸ καὶ ἐνότητα μέσα στὸ Γάμο. Ὁ Γάμος δὲν θὰ πρέπει νὰ κατανοηθεῖ ὡς ἓνα ἐμπόδιο γιὰ τὴ σωτηρία καὶ τὴν τελειότητα. Ἄλλωστε, πολλοὶ Ἅγιοι τῆς Ἐκκλησίας μας ἦταν ἔγγαμοι. Ὁ Γιανναρᾶς πιστεύει ὅτι ἡ ἴδια ἡ Ἁγία Τριάδα διδάσκει τὴν ὑπαρξὴ τῆς ἀγάπης, ἀφοῦ εἶναι ἡ σχέση ποῦ ἐνώνει καὶ προωθεί τὴν ὁλότητα.

Στὸ τέλος τῆς ὁμιλίας ὁ ἴδιος ὁ καθ. Γιανναρᾶς ἐξήγησε ὅτι ἀκόμα καὶ μιὰ διαφορὴν στὸ ζευγάρι ὑπογραμμίζει τὴν ὑπαρξὴ κοινῆς ζωῆς. Ἡ γαμήλια σχέση εἶναι συμμετοχὴ στὴ ζωὴ, μέσῳ τῆς καθημερινότητας. Τὸ ζευγάρι μοιράζεται τὰ πάντα ἐντὸς τοῦ Γάμου, χωρὶς νὰ ζητᾶ ἀνταπόδοση, ὅπως καὶ μιὰ μητέρα παραμένει ξαγρυπνὴ δίπλα στὸ ἄρρωστο παιδί της καὶ δὲν ζητᾶ καμιά ἀνταπόδοση. Σήμερα ἔχει χαθεῖ τὸ νόημα τοῦ ἐκκλησιαστικοῦ χαρακτῆρα τοῦ Γάμου, ἀφοῦ ὁ Γάμος ἔχει φτάσει νὰ θεωρεῖται ὡς νομιμοποίηση τῆς σεξουαλικῆς σχέσης. Ὁ Γιανναρᾶς ἀνέπτυξε ἐπίσης τίς σκέψεις του γιὰ τὴν ἀσκητικὴ διάσταση τοῦ Γάμου. Κατόπιν, ἀναφέρθηκε στὴν ἔννοια τοῦ Γέροντα, ἐκφράζοντας τὴν ἀποψη ὅτι σήμερα βιώνουμε μιὰ τραγωδία, μὲ τὴν ἔννοια ὅτι οἱ πιστοὶ

προτιμοῦν νὰ ζητοῦν –γιὰ τὰ σημαντικὰ πράγματα τῆς ζωῆς– τὴν ἀποψη τοῦ Γέροντα καὶ ὄχι τὴν ἀποψη τοῦ Ἐπισκόπου. Ἔτσι, ἡ Ἐκκλησία ἀντικαθίσταται ἀπὸ τοὺς χαρισματοῦχους, ἀν τελικὰ εἶναι χαρισματοῦχοι...

Ὁ π. Dimitrios Harper (University of Winchester) ἀνέπτυξε τὸ θέμα: «The Place of Morality in the Theological Schema of Christos Yannaras». Ὁ ὁμιλητὴς παρουσίασε τὴν ἐπιχειρηματολογία του, ἀναλύοντας καὶ συγκρίνοντας διάφορους φιλοσόφους καὶ μεταξὺ αὐτῶν τὸν Kant καὶ τὸν Nietzsche. Συνέκρινε δὲ τίς ἀπόψεις τοῦ Γιανναρᾶ μὲ Καντιανὲς θεωρίες. Ἀνέφερε ἐπίσης ὅτι ὁ εὐσεβισμὸς ἀποτελεῖ ἐσχατολογικὴ αἴρεση. Ἡ τρίτῃ ἡμέρα ξεκίνησε μὲ Θεία Λειτουργία στὸ παρεκκλήσι τοῦ Κολεγίου. Κατόπιν, ὁμίλησε ὁ Θεοφίλ. Ἐπίσκοπος Ἀβύδου κ. Κύριλλος (Πανεπιστήμιο Ἀθηνῶν), μὲ θέμα: «Orthodoxy and the West in modern Greece: the work of Christos Yannaras». Ἀναφέρθηκε συγκεκριμένα στὸ βιβλίο τοῦ Γιανναρᾶ «Orthodoxy and the West». Ἐξήγησε ὅτι ὁ Χριστιανισμὸς προοριζόταν νὰ ἀποτελέσει καὶ νὰ προσφέρει ἓνα νέο τρόπο ὑπαρξῆς, καὶ ὄχι ἀπλὰ μιὰ ἄλλη θρησκεία. Στὴ Δύση, ὁμως, ἔχουμε τὴν ἐκφραση τοῦ ἀτομικισμοῦ, ποῦ ἀκολουθεῖ τὸ ἠθικιστικὸ μοντέλο. Ὁ Θεὸς τῆς Δύσης εἶναι νομοδότης καὶ τιμωρὸς. Αὐτὸ προωθεί μιὰ νομιστικὴ ἀντίληψη τοῦ Θεοῦ. Ἐπιστρέφοντας στὴν Ἀνατολή, ὁ Θεοφιλέστατος ἐξήγησε ὅτι ὁ τρόπος διοίκησης τῶν ἐθνικῶν Ἐκκλησιῶν εἶναι ξένος πρὸς τὸ Συνοδικὸ σύστημα τῆς Ὁρθοδοξίας. Ἡ Θεολογία δὲν μπορεῖ νὰ ἀπομακρυνθεῖ ἀπὸ τὴν Εὐχαριστιακὴ πρακτικὴ καὶ τὴν Πατερικὴ Παράδοση τῆς Ἐκκλησίας. Ἐπεσήμανε δέ, πὼς ἡ Ἑλληνικὴ Πολιτεία ἔμεινε ἀδιάφορη στὴν ἐκ-

κλησιαστική αναγέννηση τῶν τελευταίων δεκαετιῶν, καί ἐπίσης ὅτι ἡ Ἑλληνική Ἐκπαίδευση εἶναι χαμηλοῦ ἐπιπέδου καί περιφρονεῖ τίς Θεολογικῆς Σπουδές. Ἀνέπτυξε κατόπιν τὴν πρότασή του, ὅτι ἡ Ὁρθοδοξία ὡς σπόρος πρέπει νὰ τοποθετηθεῖ στὴ Δύση. Ὅσον ἀφορᾷ στὸν Οἰκουμενικὸν Διάλογο σήμερον, ὁ Θεοφιλέστατος ἀνέφερε τὴν ἄποψη πὼς ἔχει ὄντως μεγάλη σημασία, ἀλλὰ ὁ Γιανναρᾶς δὲν φαίνεται –μέσα ἀπὸ τὸ βιβλίον του– νὰ τὸν ὑποστηρίξει.

Ὁ καθ. Γιανναρᾶς σχολίασε διάφορα σημεῖα τῆς ὁμιλίας. Ἀνέφερε χαρακτηριστικὰ ὅτι ἡ ἱστορία τῆς Ἐκκλησίας εἶναι μιὰ ἀποτυχία. Σήμερα ἔχουμε περισσότερες ἀπὸ 300 ἐκκλησίες. Ἡ πρόκληση εἶναι πὼς θὰ μπορέσουμε νὰ μεταμορφώσουμε αὐτὴ τὴν πραγματικότητα σὲ σχέση. Ἀναρωτήθηκε δέ, ἂν ὁ Οἰκουμενικὸς Διάλογος ἀπαντᾷ σὶς ἀνάγκες τῆς Ἐκκλησίας καὶ τῶν πιστῶν. Ἐξέφρασε δὲ τὴν ἐπαναστατικὴν ἄποψη πὼς στὸν Διάλογο θὰ πρέπει νὰ ἐμπλακοῦν μᾶλλον οἱ μοναχοί, οἱ ποιητὲς καὶ ὅσοι βρῶσκονται στὴν περιφέρεια τῆς Ἐκκλησίας, παρὰ οἱ Ἐπίσκοποι καὶ οἱ Πανεπιστημιακοὶ Καθηγητὲς.

Ὁ Δρ. π. Ἀνδρέας Ἀνδρεόπουλος (University of Winchester) ἀνέπτυξε τὸ ἀσυνήθιστο θέμα: «Hatjidakis and Yannaras: A Quest for a Dynamic Relationship between Greece and Western Europe». Ὁ ὁμιλητὴς συνέκρινε δύο τομεῖς δραστηριοτήτων καὶ ἰδεῶν. Συγκεκριμένα ὁ ὁμιλητὴς προσπάθησε νὰ δείξει τὴ διακριτὴ ἑλληνικὴ ταυτότητα καὶ τὸν πολιτισμό. Ὁ ἑλληνικὸς σουρεαλισμὸς ποὺ υἰοθετήθηκε ἀπὸ τοὺς ποιητὲς, ἔφερε νέο ἀέρα στὴν παρὰδοση, προσφέροντας ἔτσι μιὰ ἀνανεωμένη αἴσθησι ταυτότητας. Ἡ ἑλληνικὴ ταυτότητα ἦταν ἀρκετὰ ἀόριστη. Ὁ διάλογος μεταξύ Ἑλ-

λάδας καὶ Δύσης εἶναι ἓνας διάλογος χωρὶς ἀποκλεισμούς. Ἡ σημασία τοῦ ἔργου τοῦ Γιανναρᾶ εἶναι μεγάλη γιὰ τὸ παρὸν καὶ τὸ μέλλον, ἰδιαίτερα στὰ θέματα τοῦ ὀρθόδοξου ἥθους, καθὼς καὶ ἡ θεολογικὴ του στάση ἐναντίον τὸν εὐσεβισμό. Ὁ Χατζηδάκης ἀκολούθησε τὴν ὁδὸ τῆς ποιήσεως, ἐνῶ ὁ Γιανναρᾶς τῆς φιλοσοφίας. Καὶ οἱ δύο ἔκαναν ἀγῶνες γιὰ τὴν ἑλληνικότητα, τὴν ποιητικὴν-φιλοσοφικὴν στάση, καθὼς καὶ γιὰ τὴν ὑγιή ἀντίληψιν τῆς σύγχρονης Ἑλλάδας ἀπέναντι στὴν Ἀρχαιο-ἑλληνικὴ κουλτούρα. Ὁ Σωτήρης Μητραλέξης (Freie Universität, Berlin), παρουσίασε μιὰ ὁμιλία μὲ θέμα: «On Christos Yannaras' Propositions for a Critical Ontology». Ἐξήγησε διάφορες ἔννοιες, καὶ μεταξύ αὐτῶν τίς προϋποθέσεις τῆς κριτικῆς ὄντολογίας: λόγος, σχέση, συνειδητότητα, ὅπως ἐπίσης καὶ τίς ὄντολογικῆς κατηγορίες. Ὁλοκληρώνοντας τὸν λόγο του, ὑποστήριξε πὼς τὸ ζήτημα τῆς κριτικῆς ὄντολογίας εἶναι ζήτημα ἔννοιας καὶ ἀλήθειας. Καὶ αὐτὸ δὲν περιορίζεται στὸ φιλοσοφικὸ χῶρον, ἀλλὰ ἐκτείνεται στὸν κόσμον τῆς ἀνθρώπινης συνύπαρξης, τοῦ πολιτισμοῦ καὶ τῆς ἱστορίας.

Ὁ Δρ. Stoyan Tanev (University of Southern Denmark), ὁμίλησε μὲ θέμα: «Christos Yannaras and the Encounter between Theology and Physics». Εἰσηγήθηκε ὅτι οἱ Θεολόγοι ἔχουν πολλὰ νὰ ποῦν στοὺς θετικούς ἐπιστήμονες, ἀλλὰ αὐτὸ δὲν συμβαίνει. Οἱ φυσικοὶ ἐπιστήμονες δέ, φοβοῦνται νὰ χρησιμοποιήσουν τὸν ὄρο «ἐνέργεια», γιὰ τὸν θεωροῦν πολὺ φιλοσοφικό. Ἡ Ὁρθόδοξη Θεολογία, ὅμως, ἀγκαλιάζει αὐτὴ τὴν ἔννοια. Ἡ τελευταία διάλεξι τῆς τρίτης ἡμέρας δόθηκε ἀπὸ τὴν Δρα. Εὐαγγελία Γρηγοροπούλου (Πανεπιστήμιον Durham), μὲ θέμα: «Christos Yannaras as a

teacher: lineaments of a distinct work». Ἡ ὁμιλία της εἶχε τὸ στοιχείο τῆς βιοματικῆς ἐμπειρίας. Ἀνέφερε ὅτι μεγάλος δάσκαλος εἶναι ἐκεῖνος πὺν ἐμπνέει καὶ ὄχι πὺν ἀπλὰ μεταδίδει γνώσεις. Μὲ τὴν ἔννοια αὐτὴ ὁ Γιανναρᾶς εἶναι μιὰ ἀπὸ τὶς πιὸ σημαντικὲς προσωπικότητες τῆς Ἑλλάδας, ἕνα αὐθεντικὸ πνεῦμα, ἕνας ἐμπνευσμένος νοῦς. Ἀκόμα καὶ οἱ ἐπικριτὲς του ἀναγνωρίζουν αὐτὴ τὴν ἀλήθεια. Ὁ Γιανναρᾶς ἔχει προσφέρει πολλὰ στὴ Θεολογία, παίζοντας καθοριστικὸ ρόλο στὸ μετασχηματισμὸ τῆς Ἑλληνικῆς Θεολογίας. Ὁ Γιανναρᾶς θεωρεῖ πὺς βασικὸ στοιχείο τῆς Ἐκκλησίας εἶναι ἡ μετάνοια ὡς πρόσκληση γιὰ ἕνα ταξίδι. Ὁ ἀποφασισμὸς εἶναι κρίσιμο σημεῖο, πὺν κάνει τὸν Χριστιανισμὸ νὰ μὴν εἶναι μιὰ ἀπλή ἰδεολογία. Ὁ Διονύσιος Σκλήρης (University of Paris - Sorbonne) ὁμίλησε μὲ θέμα «The use of the term “tropos” (“mode”) by Christos Yannaras». Παρουσίασε τὶς πιθανὲς πηγὲς τῆς χρήσης τοῦ ὄρου «τρόπος». Ἀνέλυσε τὸν τρόπο τῆς ὑπαρξῆς καὶ τῆς ἐνέργειας. Εἰσηγήθηκε διάφορες σχέσεις τοῦ κυρίου θέματος μὲ τὸν ἔρωτα, τὸν λόγο καὶ τὸ πρόσωπο. Τέλος, ἀναφέρθηκε σὲ κάποιες κριτικὲς στὴν ὄντολογία τοῦ Γιανναρᾶ καὶ ἔδωσε ὀρισμένες ἐνδιαφέρουσες ἀπαντήσεις σ’ αὐτὲς.

Ὁ καθ. Neil Messer (University of Winchester), εἰσηγήθηκε τὸ θέμα: «The contribution of Yannaras in modern Christian ethics», παρουσιάζοντας μιὰ προτεσταντικὴ προσέγγιση στὸ ἔργο τοῦ Γιανναρᾶ, καὶ εἰδικότερα στὸ βιβλίο του «Freedom and Morality». Τὸ ζήτημα τῆς ἠθικῆς συνδέθηκε μὲ τὴν ὑπαρξιακὴ πραγματικότητα τῆς ἀνθρωπότητας. Κατανοοῦμε τὸ πρόσωπο ὡς ἄτομο. Ὁ ὁμιλητὴς ἀνέφερε χαρακτηριστικὰ ὅτι ἡ Ἐκκλησία

δὲν ἔχει κοινωνικὴ ἠθικὴ, ἀλλὰ εἶναι κοινωνικὴ ἠθικὴ. Ἡ Δρ. Mary B. Cunningham (University of Nottingham), παρουσίασε ὁμιλία μὲ θέμα: «Logos as Signifier: the Relationship between Divine and Created Being in the Thought of Christos Yannaras». Ἀναλύοντας τὸ βιβλίο «Person and Ethos», ἀνέφερε ὅτι ὁ Γιανναρᾶς κατανοεῖ τὴν Πατερικὴ δημιουργία μὲ ἕνα καινοτόμο τρόπο, ὑποστηρίζοντας τὴ σχέση μεταξὺ θεοῦ καὶ δημιουργικοῦ ὄντος. Ὑπάρχει μιὰ ἀλληλεπίδραση τοῦ Θεοῦ, μὲσω τῆς ἐρωτικῆς ἀγάπης, μιὰ σχέση προσωπικῆς κοινωνίας. Ὁ Γιανναρᾶς διδάσκει πὺς ὁ Θεὸς εἶναι προσωπικός. Ὁ Λόγος νοσηματοδοτεῖ κάθε δημιουργικὸ ὄν. Ἡ ὁμιλήτρια ἐξήγησε ὅτι τὸ ὄχημα τῆς αὐτοπαρουσίας τοῦ Θεοῦ στὸν κόσμο, εἶναι ὁ Λόγος ὡς μέσον ἐπικοινωνίας μεταξὺ θεοῦ καὶ κτιστοῦ. Λέξεις καὶ εἰκόνες μᾶς ἐνώνουν μὲ τὸ χριστολογικὸ πρωτότυπο μ’ ἕναν μυστηριώδη τρόπο. Ἡ Δρ. Natalie Depraz (University of Rouen) ἀνέλυσε τὸ θέμα: «Aphaticism and phenomenology: Christos Yannaras in the light of Jean-Luc Marion». Ἡ τελευταία διάλεξη τοῦ Συνεδρίου δόθηκε ἀπὸ τὸν καθ. Ἰωάννη Χατζηνικολάου (University of Sherbrooke, Canada), μὲ θέμα: «Concerning Affinity: a Personal Testimony». Ἡ ὁμιλία του βασίστηκε στὴν προσωπικὴ γνωριμία μὲ τὸν Γιανναρᾶ καὶ αὐτὸ προσέφερε μιὰ ιδιαίτερη αἴσθηση. Ἀνέλυσε ἀρκετὲς ἰδέες τοῦ τιμώμενου καὶ διάβασε ἀποσπάσματα ἀπὸ ἔργα του.

Τὸ Συνέδριο ὀλοκλήρωσε τὶς ἐργασίες του μὲ δειπνο πρὸς τιμὴν τοῦ καθ. Χρηστοῦ Γιανναρᾶ, στὴ διάρκεια τοῦ ὁποῦ ὁ π. Ἀνδρέας Ἀνδρεόπουλος ἐξέφρασε τὴν εὐγνωμοσύνη του σὲ ὄλους τοὺς ὁμιλητὲς, στοὺς παρευρεθέντες καὶ στοὺς ὀργανωτὲς. Ὁ καθ. Γιανναρᾶς ἐξέφρασε τὸν θαυ-

μασμό του για τὸ γεγονός ὅτι ἀσχολήθηκαν, μελέτησαν καὶ παρουσίασαν τὸ ἔργο του ὄχι καταξιωμένοι καθηγητὲς καὶ διανοούμενοι ἀλλὰ νέοι ἄνθρωποι. Αὐτὴ ἡ πραγματικότητα, ὅπως ὁ ἴδιος δήλωσε, τοῦ δίνει ἐλπίδα γιὰ ἓνα καλύτερο μέλλον τῆς Ἐκκλησίας μας καὶ τοῦ κόσμου. Ἐν κατακλείδι ὁ τιμώμενος Καθηγητὴς ἐναγκαλίσθηκε ἓναν πρὸς ἓναν ὅλους τοὺς συμμετάσχοντες στὸ Συνέδριο, προσφέροντας εὐχὲς καὶ συμβουλές, γιὰ συνέχιση καὶ εὐόδωση τοῦ ἔργου τους.

Δημήτρης Σαλαπάτας

ΣΕΠΤΕΜΒΡΙΟΣ 2013: Λονδίνο, Ἀγγλία

Στὸ διάστημα 9-10 Σεπτεμβρίου ἡ Βιβλικὴ Ἑταιρεία σὲ συνεργασία μὲ τὸ Heythrop College διοργάνωσαν διημερίδα μὲ θέμα τὶς μεταφράσεις τῆς Βίβλου. Οἱ εισηγητὲς ἐστίασαν τὸ ἐνδιαφέρον τους στὸ θεμελιῶδες μεταφραστικὸ πρόβλημα τῆς πιστότητας στὴ μετάφραση καὶ τῶν ὁρίων τῶν δυνατοτήτων της, καθὼς καὶ τῆς πιθανῆς διάκρισης μίας μετάφρασης τῆς Βίβλου ἀπὸ ὅποιαδήποτε ἄλλη μετάφραση. Στὶς ἐργασίες τῆς διημερίδος συμμετείχαν μεταφραστὲς, φιλόσοφοι, θεολόγοι, γλωσσολόγοι καὶ ἀνθρωπολόγοι.

ΣΕΠΤΕΜΒΡΙΟΣ 2013: Chester, Ἀγγλία

Στὸ Πανεπιστήμιο τοῦ Chester ἔλαβε χώρα τὸ τρίτο ἐτήσιο σεμινάριο μὲ θέμα τὴ Βίβλο, τὴν κριτικὴ θεωρία καὶ τὴν πρόσληψη στὸ διάστημα 12-13 Σεπτεμβρίου. Θέμα τῆς φετινῆς συνάντησης ἦταν οἱ ποικίλοι τρόποι μὲ τοὺς ὁποίους προσλαμβάνεται καὶ ἀξιοποιεῖται μέσα σὲ νέα πολιτιστικὰ πλαίσια τὸ βιβλικὸ κείμενο, καθὼς καὶ ἡ ἐπίδραση ποὺ αὐτὸ ἀσκεῖ σὲ ποικίλες μορφὲς τῆς ἀνθρώπινης δημιουργίας. Μεταξὺ τῶν ὁμιλητῶν ἦταν οἱ James Crossley, Hugh Pyper, David Shepherd, Magnus Evertsson κ.ἄ.

ΣΕΠΤΕΜΒΡΙΟΣ 2013: Λβιβ, Οὐκρανία

Τὸ Οὐκρανικὸ Καθολικὸ Πανεπιστήμιο διοργάνωσε στὴν Λβιβ τῆς Οὐκρανίας στὸ διάστημα 19-20 Σεπτεμβρίου βιβλικὸ συνέδριο μὲ τὸν τίτλο «Biblical Studies, West and East: Trends, Challenges and Prospects». Προσκεκλημένοι ὁμιλητὲς ἦταν οἱ Emmanuel Tov, Reinhard Neudecker, Janusz Czerski, Peter Dubovsky, Paolo Caruti, Παῦλος Βασιλειάδης, ἐνῶ μικρότερες εισηγήσεις ἔγιναν σὲ τρεῖς συνεδρίες ποὺ κινήθηκαν στοὺς ἄξονες «Σύγχρονες μέθοδοι καὶ προσεγγίσεις τοῦ βιβλικοῦ κειμένου», «Τὸ ἰουδαϊκὸ περιβάλλον τῆς Καινῆς Διαθήκης» καὶ «Ἡ Ἑβραϊκὴ καὶ ἡ Ἑλληνικὴ Παλαιὰ Διαθήκη».

ΣΕΠΤΕΜΒΡΙΟΣ 2013: Γενεύη, Ἑλβετία

Τὸ διήμερο 20 καὶ 21 Σεπτεμβρίου 2013 ἔλαβε χώρα στὴ Γενεύη ἡ ἐτήσια (τρίτη στὴ σειρά) συνάντηση τῆς «Σύμπραξης» (Consortium) ποὺ ἔχει τὴν εὐθύνη γιὰ τὴ λειτουργία τῆς Παγκόσμιας Διαδικτυακῆς Θεολογικῆς Βιβλιοθήκης (GlobeTheoLib - www.globethics.net/gtl).

Πρόκειται γιὰ ἓνα ἐγχεῖρημα, τὸ ὁποῖο ἐγκαινιάστηκε τὸν Σεπτέμβριο τοῦ 2011, ἀποτελώντας κοινὸ πρόγραμμα τοῦ Παγκοσμίου Συμβουλίου Ἐκκλησιῶν (ΠΣΕ) καὶ τοῦ Globethics.net, ιδρύματος μὲ ἔδρα τὴ Γενεύη, ποὺ προωθεῖ τὸ διάλογο στὰ ζητήματα τῆς ἠθικῆς. Ἡ Παγκόσμια Διαδικτυακὴ Θεολογικὴ Βιβλιοθήκη προσφέρει στὰ ἐγγεγραμμένα μέλη της χρῆστες δωρεὰν πρόσβαση στὰ πλήρη κείμενα ἑκατοντάδων χιλιάδων ἄρθρων, μεταπτυχιακῶν καὶ διδακτορικῶν διατριβῶν καὶ ἄλλων δημοσιεύσεων ποὺ ἀναφέρονται στὴ θεολογία καὶ στὴν οἰκουμενικὴ κίνηση καὶ ἔχουν συνταχθεῖ σὲ διάφορες γλώσσες. Λειτουργώντας ἐδῶ καὶ δύο χρόνια, ἡ Βιβλιοθήκη

άριθμει ήδη περισσότερους από 25.000 έγγεγραμμένους χρήστες από όλο τον κόσμο. Χρησιμοποιεί την ηλεκτρονική πλατφόρμα του Globethics.net, το οποίο ήδη από το 2008 άρχισε να δημιουργεί μια αντίστοιχη παγκόσμια ψηφιακή βιβλιοθήκη για ζητήματα ήθικης και βιοηθικής. Η Παγκόσμια Διαδικτυακή Θεολογική Βιβλιοθήκη άποσκοπεί στη χρήση νέων ψηφιακών μοντέλων ανταλλαγής πληροφορίας, προκειμένου να συμβάλλει στην άποδοτική μετάδοση και ανταλλαγή θεολογικής γνώσης, ύπερβαίνοντας τοπικούς φραγμούς και ύλικές δυσχέρειες που δυσκολεύουν τη θεολογική επικοινωνία Βορρά και Νότου, Άνατολης και Δύσης. Χάρη στο έγχειρημα αυτό παρέχεται ή δυνατότητα δικτύωσης διάφορων ψηφιακών θεολογικών συλλογών ανά τον κόσμο. Ψηφιακό ύλικό από την Ίνδια και τη Νότια Άφρική, κείμενα από τη Λατινική Άμερική και άλλα μέρη της γής καθίστανται προσβάσιμα και εύχρηστα για τους έρευνητές σε όλο τον κόσμο. Τα περιεχόμενα της Παγκόσμιας Ψηφιακής Θεολογικής Βιβλιοθήκης προέρχονται από τέσσερις κύριες πηγές: έκδοτικούς οίκους, στους οποίους ή Ψηφιακή αυτή βιβλιοθήκη είναι συνδρομητής, προκειμένου να καθιστά το περιεχόμενο τους διαθέσιμο σε έγγεγραμμένους χρήστες ταχέως άναπτυσσόμενες βάσεις δεδομένων με άνοικτη πρόσβαση: συνεργαζόμενα ιδρύματα που καθιστούν τις δικές τους πηγές προσβάσιμες μέσω της Παγκόσμιας Ψηφιακής Θεολογικής Βιβλιοθήκης και έγγεγραμμένους χρήστες που ύποβάλουν δικά τους κείμενα για άνάρτηση στην Ψηφιακή Βιβλιοθήκη. Η «Σύμπραξη» (Consortium) που έχει την εϋθύνη της GlobeTheoLib περιλαμβάνει περισσότερες από 20 Ένώσεις θεολογικών βιβλιοθηκών και

σεμιναρίων, ιεραποστολικούς οργανισμούς και ιδρύματα, τοπικούς οίκουμηνικούς οργανισμούς και χριστιανικές κοινότητες ανά τον κόσμο. Στην τελευταία του συνάντηση άξιολόγησε την μέχρι τώρα πορεία του προγράμματος και έπεξεργάστηκε πολιτικές για την περαιτέρω άρτίωση και έξάπλωσή του. Άπό όρθόδοξης πλευράς συμμετέχουν μέχρι στιγμής στο έγχειρημα ή Ένωση Όρθόδοξων Θεολογικών Σχολών (Conference of Orthodox Schools of Theology, ύπό τον καθηγητή του Πανεπιστημίου Σόφιας κ. Ivan Zhelev Dimitrov) και ή Άκαδημία Θεολογικών Σπουδών του Βόλου (που εκπροσωπήθηκε στη συνάντηση της Γενεύης από τον Διευθυντή της Δρ. Παντελή Καλαϊτζίδη και τον Νικόλαο Άσπροϋλη). Για περαιτέρω πληροφορίες για το έγχειρημα μπορεί να απευθυνθεί κανείς στον Δρ. Stephen Brown brown@globethics.net., ενώ για την έγγραφη ως χρήστης ό ενδιαφερόμενος καλείται να επλέξει τον σύνδεσμο: www.globethics.net/gtl.

ΣΕΠΤΕΜΒΡΙΟΣ 2013: Σόφια, Βουλγαρία

Στις 22-25 Σεπτεμβρίου πραγματοποιήθηκε στη Σόφια της Βουλγαρίας με ιδιαίτερη έπιτυχία και με τις εύλογίες της Έρράς Συνόδου της εκεί Όρθόδοξης Έκκλησίας το 4^ο Διεθνές Συνέδριο της Διεθνούς Ένώσεως Όρθόδοξων Δογματολόγων σε συνεργασία με τη Θεολογική Σχολή του Πανεπιστημίου της Σόφιας «St. Clement of Ochrid», του Center of Advanced Studies of Patristic and Byzantine Legacy στο ίδιο Πανεπιστήμιο και την σημαντική συμβολή του Γαλλόφωνου όρθόδοξου περιοδικού Contacts. Το θέμα του φετινού συνεδρίου ήταν «Δόγμα και Όρολογία στην Όρθόδοξη Παράδοση σήμερα». Το συνέδριο

ήταν χωρισμένο σε παράλληλες συνεδρίες δύο τμημάτων. Στο πρώτο τμήμα έλαβαν χώρα οι εισηγήσεις στην ελληνική, βουλγαρική, ρουμανική γλώσσα με τις εξής έπιμέρους θεματικές ένότητες: α. «Γλώσσα και Δόγμα», β. «Το χριστολογικό δόγμα- προβληματισμοί», γ. «Δόγμα και Όρολογία στη Ρουμανική συνάφεια», δ. «Δόγμα και όρολογία στη Βουλγαρική συνάφεια», ε. «Φιλοσοφική όρολογία και Δόγμα» και στ. «Δόγμα και Όρολογία-Δυτική και Άνατολική προσέγγιση». Στο δεύτερο τμήμα παρουσιάστηκαν οι εισηγήσεις στην άγγλική γλώσσα, με τις εξής έπιμέρους θεματικές ένότητες: α. «Άποκάλυψη και γλώσσα», β. «σύγχρονη άναθεώρηση της Συνοδικής όρολογίας», γ. «Προβληματισμοί της θεολογικής μεθοδολογίας» δ. «Δογματικές ιδέες του 20^{ου} αιώνα». Κατά την έναρξη του συνεδρίου σύντομο χαιρετισμό άπηύθυνε μεταξύ άλλων ο Μακαριώτατος Πατριάρχης πάσης Βουλγαρίας και ό μητροπολίτης Σόφιας κ.κ. Νεόφυτος (άναγνώστηκε από τον Πρωτοσύγγελο της Μητρόπολης π. Angel Angelov). Μετά την όλοκλήρωση των έργασιών του συνεδρίου έλαβε χώρα ή καθιερωμένη συνεδρίαση της Ένωσης με την παρουσία του προεδρείου και των μελών της με σκοπό νά συζητήσουν σχετικά με τό κείμενο του κοινού άνακοινωθέντος, όπως επίσης και θέματα που άφορούν στη θεματολογία, τον τόπο και την διοργάνωση του έπόμενου 5^{ου} συνεδρίου. Μεταξύ των όμιλητών ύπηρεξαν οι Έπίσκοπος Άβύδου Κύριλλος («Η έμπειρία της άλήθειας και ή γλώσσα»), Γεώργιος Μαρτζέλος («Η καταγωγή της δυοφυσικής φόρμουλας του Όρου της Χαλκηδόνας»), Γεώργιος Παναγόπουλος («Η πίστη της Νίκαιας και ή Σύνοδος της Χαλκηδόνας σύμφωνα με τον Codex Encyclicus (457)'),

π. Porphyry Fadi Georgi («Η χριστολογική βάση της πνευματικής ζωής κατά τον άγιο Γρηγόριο Παλαμά»), Σταύρος Γιαγκάζογλου («Η δογματική ως δικανική αντίληψη και ως έρμηνευτική διαδικασία. Οι θεολογικές προϋποθέσεις για την έρμηνεία του νοήματος της πίστεως»), Παντελής Καλαϊτζίδης («The issue of the Dogmatic Development in Contemporary Orthodox Theology»), π. Nicolae Mosoiu («God-language: an orthodox perspective»), π. Νικόλαος Λουδοβίκος («Toward a new understanding of personalistic terminology in Orthodox Theology?»), Νικόλαος Άσπρούλης («Revelation, Dogma and theological terminology in Georges Florovsky and John Zizioulas»), Stoyan Tanev («Theology and Science-Possibilities for Terminological Enrichment»), Ciprian Toroczka («Confession and/or dogma, a Romanian Orthodox point of view»), κ.ά.

ΣΕΠΤΕΜΒΡΙΟΣ 2013: Άθήνα

Με ιδιαίτερη έπιτυχία πραγματοποιήθηκε στις 28 Σεπτεμβρίου ή εκδήλωση που διοργάνωσε ό Φιλολογικός Σύνδεσμος «Παρνασσός» στην Άθήνα εις μνήμην του άειμνήστου Καθηγητή Νίκου Νησιώτη με θέμα «Θρησκεία-Φιλοσοφία». Στην εκδήλωση της όποίας τον συντονισμό είχε ό Σωτήρης Γουνελάς, πρώτος όμιλητής ήταν ό Μάριος Μπέγζος με θέμα «Είσαγωγή στο έργο του Νίκου Νησιώτη». Στην εισήγησή του ό όμιλητής έδωσε με συντοπτικό τρόπο τό περίγραμμα της προσωπικής και άκαδημαϊκής σταδιοδρομίας του Νίκου Νησιώτη. Στη συνέχεια ό Στυλιανός Τζομπανίδης μίλησε με θέμα «Άπό τό πρόσωπο στην οικουμένη: Βασικές πτυχές της οικουμενικής θεολογίας του Νίκου Νησιώτη», όπου ανέδειξε τον δυναμικό χαρακτήρα

της ἐκκλησιολογίας τοῦ ἐπιφανοῦς στοχαστή. Ὁ Σταῦρος Γιαγκάζογλου ἀπὸ τὴν πλευρά του ἀνέπτυξε τὸ θέμα «Ὁ διάλογος θεολογίας καὶ φιλοσοφίας. Ἡ θεολογικὴ ἐρμηνευτικὴ τοῦ Νίκου Νησιώτη», ὅπου μὲ ἀφετηρία τὸ γνωστὸ κείμενο τοῦ Νησιώτη «Ἡ θεολογία ὡς ἐπιστῆμη καὶ δοξολογία» ἀποτύπωσε τὶς μεθοδολογικὲς συντεταγμένες τῆς θεολογικῆς σκέψης τοῦ Νίκου Νησιώτη στὸ πλαίσιο τοῦ διαλόγου θεολογίας καὶ φιλοσοφίας στὴν ἐποχὴ μας. Τέλος, ὁ Νικόλαος Ἀσπροῦλης, ἀνέπτυξε τὸ θέμα «Ἡ περὶ προσώπου θεώρηση τοῦ Ν. Νησιώτη καὶ ἡ θεολογικὴ γενιὰ τοῦ ἴ60. Εἰσαγωγικὲς σκέψεις». Στὴν εἰσήγησή του ὁ

ὁμιλητής, ἀφοῦ περιέγραψε μὲ συντομία τὶς βασικὲς παραμέτρους τῆς περὶ προσώπου θεώρησης τοῦ Νίκου Νησιώτη ὀλοκλήρωσε τὴν εἰσήγησή του φέρνοντας σὲ κριτικὸ διάλογο τὴ σχετικὴ θεώρησή του μὲ συναφεῖς περὶ προσώπου ἀντιλήψεις ἐπιφανῶν ἐκπροσώπων τῆς θεολογικῆς γενιᾶς τοῦ ἴ60 (Χρῆστος Γιανναροῦς, Μητροπολίτης Περγάμου Ἰωάννης Ζησιούλας). Τὴν ἐκδήλωση ἐκλείσει ἡ σύζυγος τοῦ ἀειμνήστου Νίκου Νησιώτη, κ. Μαρίνα Νησιώτη, ἡ ὁποία ἀναφέρθηκε στὴν προσωπικότητα τοῦ μεγάλου Ἑλληνα θεολόγου καὶ στοχαστή, μέσα ἀπὸ τὴν προσωπικὴ διάσταση καὶ τὸν κοινὸ βίο τῆς μαζί του.

ΓΕΓΟΝΟΤΑ

ΙΟΥΛΙΟΣ 2013: Ἀθήνα

Ἐκδημία τοῦ Ὁμότιμου Καθηγητῆ τῆς Θεολογικῆς Σχολῆς τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν Ἰωάννη Κορναράκη (12.7.2013)

*Ἐπικήδειος λόγος
γιὰ τὸν Ὁμότιμο Καθηγητῆ
τῆς Θεολογικῆς Σχολῆς
τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν
Ἰωάννη Κορναράκη*

Ἡ εἶδηση τῆς ἐκδημίας τοῦ ὁμότιμου καθηγητῆ τῆς Θεολογικῆς Σχολῆς τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν κ. Ἰωάννη Κορναράκη βρῆκε τὴ Θεολογικὴ Σχολὴ καὶ τὴν εὐρύτερη Ἀκαδημαϊκὴ κοινότητα ἤδη ἀναστατωμένες καὶ προβληματισμένες γιὰ τὰ τεκταινόμενα ἐντὸς καὶ ἐκτὸς τῶν τειχῶν τῆς καὶ γιὰ τὶς ἐπερχόμενες ἐξελίξεις ἢ ἴσως καὶ δεινά. Ἡ θλίψη γιὰ τὴν ἀπώλεια ἐνὸς ἐξέχοντος μέλους τῆς ἀκαδημαϊκῆς μας οἰκογένειας, σὲ ἐποχὲς ποὺ οἱ ἀπώλειες αὐτὲς μετροῦν πολὺ περισσότερο, συνήχησε μὲ ὅσα

σηματοδότησε ἡ γόνιμη καὶ καρποφόρα διακονία τῆς ἱεράς ἐπιστήμης καὶ τοῦ εὐρύτερου ἐκκλησιαστικοῦ βίου ἀπὸ τὸν ἐκλιπόμενον, ἐπιτείνοντας ἐπώδυνα τὴν αἴσθησι ὅτι πτωχεύουμε ὅλο καὶ περισσότερο.

Σὲ ἐποχὴ θεμιτῶν καὶ ἀθέμιτων ἀνακατατάξεων, σὲ ἐποχὴ ἐξόχως μεταβατικὴ καὶ σχεδὸν ἄμορφη σχετικὰ μὲ τὸ τί πρέπει νὰ μείνει πίσω, τί θὰ κληρονομήσουμε καὶ τί μέλλον μᾶς πρέπει, ἡ παρακαταθήκη καὶ οἱ σημασιοδοτήσεις ποὺ ἀφήνει σ' ἐμᾶς ὁ πορευόμενος σήμερον τὴν μακαρία ὁδὸ δασκαλός μας εἶναι βαρυσήμαντες καὶ ἀναπόδραστα δεσμευτικὲς. Σεβόμενος τὴ συγγενιστικὴ φέρτιση καὶ τὴν ὁδύνη ὅλων καὶ ἰδιαίτερα τῆς οἰκογένειας θὰ σταθῶ μόνον σὲ ὀρισμένα σημεῖα, ὑποδεικτικὰ τῆς ὀφειλόμενης εὐγνωμοσύνης γιὰ τὴ συμβολὴ του στὴν ἐπιστῆμη καί, κυρίως, γιὰ τὸ ὑπόδειγμα ἀκαδημαϊκοῦ καὶ ἐκκλησιαστικοῦ ἀνδρὸς ποὺ μᾶς κληροδότησε.

Στὸ βιογραφικὸ τοῦ σημείου, διὰ χειρὸς καθηγητοῦ Δημητρίου Γόνη, ποὺ δια-

σώζεται στην άφιερωμένη σε αυτόν έπετηρίδα της Σχολής μας, υπάρχει μιὰ πολὺ περιεκτικὴ ἀναφορὰ:

Ὁ καθηγητὴς Ἰωάννης Κορναράκης ἐπεδίωξε «νὰ διευκρινίσει, μέσῳ τοῦ οἰκείου ψυχολογικοῦ ὕλικου τῶν διαφόρων θεωριῶν, ἀλλὰ καὶ τῆς σχετικῆς πατερικῆς παρακαταθήκης τῆ βιωματικῆ σχέσῃ ἐξομολόγου καὶ ἐξομολογουμένου, στίς βαθύτερες καὶ ἀθέατες (μὴ συνειδητές) ψυχοδυναμικῆς τῆς. Στὸ σημεῖο αὐτὸ ὁ ἐπιστημονικὸς ποιμαντικοψυχολογικὸς του προσανατολισμὸς, σὲ συνάρτησῃ μὲ τὴν προβληματικὴ τῆς σχέσεως τῶν δύο αὐτῶν παραγόντων τοῦ ἐξομολογητικοῦ διαλόγου, ἀποκάλυψε τίς ἀστοχίς ἀλλὰ καὶ τοὺς κινδύνους μιᾶς αὐτονόητης ἀντλήψεως τῆς σχέσεως αὐτῆς μὲ παρωχημένα ἠθικιστικὰ ἢ ἀποτελεματωμένα πνευματικῶς, σὲ τυπικῆς ἐξωτερικῆς διαδικασίς, ἐκκλησιαστικὰ πρότυπα».

Μὲ ἄλλα λόγια, ὁ δάσκαλος ὑπῆρξε πρωτοπόρος τόσο στὸν ἐπιστημονικὸ χῶρο ὅσο καὶ στὴν ἐκκλησιαστικὴ πραγματικότητα, ὄντας, ὅπως πολὺ εὐστοχα περιγράφει ἄλλοῦ ὁ καθηγητὴς Δ. Γόνης, «ταυτόχρονα παραδοσιακὸς καὶ πρωτοπόρος καὶ πολὺπλευρος». Ἡ πρωτοπορικὴ τῶν ἐνδιαφερόντων του καὶ τῶν ἐπιστημονικῶν του ἀναζητήσεων ἐντυπωσιάζει ἐξ ἀρχῆς. Σὲ περίοδο πού κυριαρχοῦσε ὁ ἠθικισμὸς καὶ οἱ σχέσεις Θεολογίας, Ψυχολογίας καὶ Ψυχιατρικῆς ἦσαν ἀμοιβαῖα σχεδὸν ψυχροπολεμικῆς, ἐκεῖνος ξανοίγεται σὲ πρωτόγνωρου περιεχομένου γιὰ τὴν ἐποχὴ μεταπτυχιακῆς σπουδῆς στὴν Εὐρώπη. Μὲ ὑποτροφία τοῦ καθηγητῆ Hubert Urban, ἐκπαιδεύεται στὴν «Ψυχοπαθολογία καὶ τίς θεραπευτικῆς κλινικῆς ἐφαρμογῆς» στὴν Πανεπιστημιακὴ Ψυχιατρικὴ Κλινικὴ τοῦ Ἰνσμπουργκ, στὴν Αὐστρία. Συνεχίζει

μὲ ὑποτροφία τοῦ Παγκοσμίου Συμβουλίου Ἐκκλησιῶν μεταπτυχιακῆς σπουδῆς μὲ ἀντικείμενο τὴν «Χριστιανικὴ Παιδαγωγικὴ καὶ Ποιμαντικὴ» στὸ Πανεπιστήμιον τοῦ Στρασβούργου. Καὶ μετὰ, μὲ ὑποτροφία τοῦ Ρωμαιοκαθολικοῦ ἐπισκόπου τῆς πόλεως Μύνστερ, στὴ Γερμανία, εἰδικεύεται στὴν «Ποιμαντικὴ, Χριστιανικὴ Ἠθικὴ, Ψυχολογία τοῦ Βάθους καὶ Ποιμαντικὴ Φροντίδα ψυχασθενῶν», στὸ Πανεπιστήμιον τῆς ἐν λόγω πόλεως.

Ἐπιστρέφοντας, ὑπῆρξε καταρχὴν στὴν ἐκκλησιαστικὴ ἐκπαίδευση σὲ πολλὰ καὶ σημαντικὰ κέντρα σπουδῶν, ὅπως στὴν Πατριὰδα Ἐκκλησιαστικῆς Σχολῆς καὶ στὴν Ἐκκλησιαστικὴ Σχολὴ τῆς Ἁγίας Ἀναστασίας στὴ Θεσσαλονίκη, στὸ Ἀνώτερον Ἐκκλησιαστικὸ Φροντιστήριον, στίς Ἀνώτερες Ἐκκλησιαστικῆς Σχολῆς Θεσσαλονίκης καὶ Ἀθηνῶν καὶ ἄλλοῦ, ἀθροιστικῶς ἐπὶ δέκα ἐννέα ἔτη. Προοδευτικῶς, ἔκανε τὴν εἰσοδὸ τοῦ στὴν ἀκαδημαϊκὴ κοινότητα. Ἀρχικὰ στὴ Θεολογικὴ Σχολὴ τοῦ Ἀριστοτελείου Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης, ὅπου πρῶτα ὡς ἐντεταλμένος ὑφηγητῆς καὶ μετὰ ὡς Ἑκτακτὸς καθηγητῆς ὑπῆρξε γιὰ μιὰ δεκαετία (1968-1978), διδάσκοντας Ποιμαντικὴ Ψυχολογία. Καὶ ἔπειτα, ἀπὸ τὸ 1978 μέχρι καὶ τὴ συνταξιοδότησή του, τὸ 1993, κόσμησε τὴν Θεολογικὴ Σχολὴ Ἀθηνῶν ὡς Τακτικὸς Καθηγητῆς Ποιμαντικῆς Ψυχολογίας καὶ Ἐξομολογητικῆς, ἐνῶ ἀπὸ τὸ 1994 ὑπῆρξε Ὁμότιμος Καθηγητῆς τοῦ Τμήματος Ποιμαντικῆς (νῦν Κοινωνικῆς Θεολογίας).

Σὲ ὅλη αὐτὴ τὴ μακροχρόνια πορεία εἶναι ἐμφανὴς ἡ σταθερότητά του στὸ ἐπιστημονικὸ του ὄραμα. Ὁ πρωτοπόρος παραδοσιακὸς Ἰωάννης Κορναράκης δὲν ἀπέκλινε ποτὲ μιᾶς ἐπιστημονικῆς πορείας πού, σύμφωνα μὲ τὸ βιογραφικὸ του «ἀπο-

σκοπούσε κυρίως στη συγκρότηση μιᾶς Ὁρθόδοξης Ποιμαντικῆς Ψυχολογίας, προκειμένου νά δημιουργηθεῖ οὐσιαστική προϋπόθεση μελέτης καὶ κατανοήσεως τῶν ποικίλων πνευματικῶν προβλημάτων στοῦ ἔργου τῆς Ἐκκλησίας ἀπὸ τὴν ἐντελῶς ἀνθρώπινη πλευρά τους». Ἔτσι, ὁ δάσκαλός μας ὑπῆρξε ὁ θεμελιωτὴς καὶ αὐτὸς ποὺ καθιέρωσε τὸν κλάδο τῆς Ποιμαντικῆς Ψυχολογίας στὸν ἀκαδημαϊκὸ χῶρο τῶν ὀρθοδόξων θεολογικῶν σπουδῶν.

Σὲ ὅσους ἐργασθήκαμε ἐπιστημονικὰ ὑπὸ τὴν καθοδήγησή του ἀλλὰ καὶ ἀπὸ ὅσους μελετήσουν προσεκτικὰ τὸ ἔργο του, εὐκόλα γίνεται κατανοητό, ὅτι ἡ βαθύτητα τοῦ στοχασμοῦ, ἡ συνθετικότητα τῆς σκέψης καὶ ἡ πρωτοτυπία τῶν προβληματισμῶν του δὲν συνιστοῦν ποτὲ αὐθαίρετους διανοητικούς ἀκροβατισμούς.

Ὁ δάσκαλος πατᾶ στέρεα στοῦ ἔδαφος τῆς Ὁρθόδοξης Θεολογίας καὶ, ὀρμώμενος ἀπὸ τὴν ὀρθόδοξη αὐτοσυνειδησία του, διαλέγεται νηφάλια καὶ προσληπτικὰ μὲ τὰ θύραθεν. Μὲ τὸν δικό του πολὺ μοντέρνο τρόπο συνεχίζει τὴν πατερικὴ μας παράδοση, ἡ ὁποία πάντοτε προσλαμβάνει μὲ διάκριση καὶ μεταμορφώνει ἐν Ἁγίῳ Πνεύματι ὅσα προσφέρουν σὲ κάθε ἐποχὴ οἱ ἄλλες, ἐκτὸς Θεολογίας, ἐπιστῆμες, γιὰ νὰ ἐκκλησιάσει τοὺς καρπούς τους καὶ νὰ τοὺς ἀξιοποιήσει ἐπ' ὠφελεία τῆς σωτηρίας τοῦ ἀνθρώπου. Χρησιμοποιώντας τὴ σύγχρονη γλῶσσα τῆς ψυχολογίας καὶ τῶν ἐπιστημῶν τοῦ ἀνθρώπου, ἀναδεικνύει καὶ προβάλλει μὲ ἐνάργεια τὸν πλοῦτο, τὸ βάθος, τὸ εὖρος καὶ τὴν ὄντως ἀνθρωπολογικὴ εὐστοχία τῶν ψυχολογικῶν γνώσεων ποὺ κρύβονται στὴν πατερικὴ σοφία καὶ ἐμπειρία. Κατορθώνει, ἀκόμα, νὰ διαλεχθεῖ μὲ τίς ψυχολογικὲς θεωρίες κριτικὰ καὶ μὲ σεβασμό, ἀξιοποιώντας μὲ τρόπο

θετικὸ τοὺς καρπούς τους. Ὑποδεικνύοντας, ὁμως, μὲ διαύγεια καὶ τοὺς ἐγγενεῖς περιορισμούς τους καὶ τὰ σημεῖα ὅπου αὐτὲς ὑπολείπονται τῆς Ὀντως Γνώσης. Ἄνοιξε ἔτσι τὸν δρόμο, ὥστε νὰ ξανασυζητηθεῖ, ἰδιαίτερα στοῦ ἐγγύς καὶ στοῦ ἀπώτερο μέλλον, ποιὲς ἀρνητικὲς ἐπιπτώσεις εἶχε καὶ ἔχει ἡ ἄκριτη υἱοθέτηση ἀπὸ τὴν δυτικοχριστιανικὴ ποιμαντικοψυχολογικὴ σκέψη τῶν ἀνθρωπολογικῶν καὶ ὑπαρξιακῶν ἀρχῶν τῶν ψυχολογικῶν θεωριῶν εἰς βάρος τῆς χριστιανικῆς ἀνθρωπολογίας.

Ἡ σημασία ὅλων αὐτῶν τῶν προβληματισμῶν δὲν ἔχει ἀκόμη συνειδητοποιηθεῖ σὲ ὅλο τὸ εὖρος της. Ὅμως, τὸ γεγονός ὅτι κάποιοι ξεκινήσαμε ἀπὸ τὴν Ἱατρικὴ ἢ ἀπὸ ἄλλες θύραθεν ἐπιστῆμες καὶ ἐπιλέξαμε νὰ ἀφοσιωθοῦμε στὴν ἐπιστημονικὴ καὶ πρακτικὴ διακονία τῆς Ποιμαντικῆς Θεολογίας καὶ τῆς Ποιμαντικῆς Ψυχολογίας, ὑποδεικνύει ὅτι τὸ ἐπιστημονικὸ του ὄραμα ὑπῆρξε πηγὴ ἐμπνεύσεως καὶ ὀραματισμῶν καὶ γιὰ τίς νεότερες γενιές. Καὶ ἔχουμε χρέος τούτῃ τὴν ὕστατη ὥρα νὰ ἐκφράσουμε τὴν εὐγνωμοσύνη στὸν ἀνθρώπο, στὸν ὁποῖο ὀφείλουμε μεγάλο μέρος τῆς ἐπιστημονικῆς μας ὑπαρξης. Νὰ τὸν εὐχαριστήσουμε δημόσια γιὰ τὸν καινούργιο δρόμο ποὺ ἄνοιξε –σχεδὸν προφητικὰ– ἀναγνωρίζοντάς του αὐτὴ τὴν προσφορά, τὴ σπουδαιότητα τοῦ ἔργου του καὶ τὴ σημασία τῆς πάντοτε ἐνεργοῦ καὶ καρποφόρας παρουσίας του στοῦ ἀκαδημαϊκοῦ καὶ στοῦ ἐκκλησιαστικοῦ γίγνεσθαι.

Σὲ αὐτὸ τὸ σημεῖο εἶναι χρήσιμο νὰ ὑπενθυμίσω ὅτι ὁ θεράπων τῆς λεγόμενης Πρακτικῆς Θεολογίας δὲν κρίνεται μόνο ἀπὸ τὸν στοχασμὸ του ἀλλὰ καὶ ἀπὸ τὸ ἂν τὸ ἐπιστημονικὸ του ἔργο εἶναι ἀξιοποιήσιμο στὴν ποιμαντικὴ πράξη. Τὸ ἐρώτημα

πὸ τίθεται, δηλαδή, εἶναι ὄχι μόνο πόσο τὸ ἔργο ἑνὸς ἐπιστήμονα πρακτικοῦ θεολόγου συμβάλει στὴν πρόοδο τῆς ἐπιστήμης του καὶ πόσο ἀναγνωρίζεται ἀπὸ τοὺς ὁμοτέχνους του ἢ ἀπὸ ἄλλους ἐπιστήμονες ἀλλὰ καὶ πόσο ἀξιοποιήσιμο ἀποδεικνύεται αὐτὸ στὸν ἐκκλησιαστικὸ καὶ κοινωνικὸ βίον. Ὅσον ἀφορᾷ τὸ πρῶτο σκέλος, καὶ μόνο ἡ καταγραφή 204 τίτλων δημοσιευμένων ἔργων καὶ ἡ ἐπιστημονικὴ ἀναφορὰ πολλῶν ἐξ ἡμῶν σὲ αὐτὰ εἶναι ἀρκοῦντως ἀποκαλυπτικὴ. Ἔργασίες, ὅπως γιὰ παράδειγμα, ἡ ὑφηγεσία του μὲ τίτλο «Ἡ νερῶσις ὡς “ἀδαμικὸν πλέγμα”». Συμβολὴ εἰς τὴν Ποιμαντικὴν Θεολογίαν», ἡ μελέτη μὲ τίτλο «Νεῖλου τοῦ Ἀσκητοῦ ψυχολογικὴς προοπτικὴς ὑπὸ τὸ πρῶτον συγγρόνων γνώσεων», ἡ ἢ εἰσήγησί του στὸ Θ' Διεθνὲς Πατρολογικὸ Συνέδριον μὲ τίτλο «Ψυχικὴ διάσπαση καὶ σύγκρουση κατὰ τὸν ἅγιον Γρηγόριον Νύσσης», καὶ πολλὰ ἄλλα, ἀποτελοῦν κείμενα ἀναφορᾶς γιὰ τὴν ποιμαντικοψυχολογικὴ ἐπιστήμη. Ὅμως, ὅσοι διακονοῦμε τὴν Ἐκκλησίαν εἴμαστε ἀψευδεῖς μάρτυρες τῶν ποικίλων τρόπων πού ἡ θεωρητικὴ του διδασκαλία βρῖσκει ἐφαρμογὰς καὶ ἀξιοποιεῖται στὸ ποιμαντικὸ ἔργο. Ἄλλωστε, ὁ ἴδιος δὲν παρέμεινε ποτὲ περιορισμένος ἐντὸς τῶν ἀκαδημαϊκῶν τειχῶν.

Ἡ διακονία του στὴν ἐκκλησιαστικὴ ἐκπαίδευση, ἡ ἀδιάλειπτη συμμετοχὴ του σὲ ἱερατικὰ συνέδρια, οἱ ὁμιλίαι του σὲ ἱερατικὰ συνάξεις ἀλλὰ καὶ ἡ συμμετοχὴ του σὲ ποιμαντικὰ καὶ ἄλλα θεολογικὰ συνέδρια μὲ ἀνακοινώσεις πρακτικοῦ καὶ ποιμαντικοῦ περιεχομένου λειτούργησαν καταλυτικὰ στὸν ἐμβολιασμὸ τῆς σύγχρονης ποιμαντικῆς θεωρίας καὶ πράξης μὲ τὰ ἀποτελέσματα τοῦ ἐρευνητικοῦ του ἔργου καὶ τὰ πορίσματα τῶν προβληματισμῶν

του. Ὑπάρχει μιὰ πτυχή ἀκόμα, καθοριστικὴ γιὰ τὴν κατανόηση τοῦ ἔργου καὶ τῶν προϋποθέσεων τῆς ἐπιστημονικῆς καρποφορίας τοῦ ἐκλιπόντος καθηγητοῦ. Θαρρῶ πὺς οὔτε τὸ ἐπιστημονικὸ του ἔργο οὔτε τὸ ἦθος μὲ τὸ ὁποῖο ἀνταποκρίθηκε στὰ διοικητικὰ του καθήκοντα ὡς Πρόεδρος δύο φορὰς τοῦ Τμήματος Ποιμαντικῆς, ὡς Διευθυντῆς τοῦ Τομέα Χριστιανικῆς Λατρείας, Ἀγωγῆς καὶ Διαποικίανσεως, ὡς Πρόεδρος τῆς Ἐφορίας τῆς Πανεπιστημιακῆς Φοιτητικῆς Λέσχης, ὡς τακτικὸ μέλος τοῦ Πειθαρχικοῦ Συμβουλίου Φοιτητῶν, τοῦ Πειθαρχικοῦ Συμβουλίου τοῦ Ὑπουργείου Ἐμπορίου καὶ ὡς μέλος σὲ πολλὰς ἄλλες πανεπιστημιακὰς ἐπιτροπὰς, ἀλλὰ οὔτε καὶ τὴν προσφορά του στὸ ποιμαντικὸ ἔργο μποροῦμε νὰ κατανόησουμε ἐπαρκῶς, ἀνδρὲν λάβουμε ὑπ' ὄψη τὸν ἀκρογωνιαίον λίθον ἐπὶ τοῦ ὁποίου οἰκοδομήθηκαν ὅσα προαναφέραμε.

Ὁ Ἰωάννης Κορναράκης ὑπῆρξε πάντοτε ἄνθρωπος τῆς Ἐκκλησίας. Δὲν ἦταν ποτὲ ἕνας παθητικὸς πιστὸς ἢ ἕνας ἀτομοκεντρικὸς εὐσεβής. Ὑπῆρξε πάντοτε ἐνεργὸ μέλος τοῦ εὐχαριστιακοῦ σώματος τῆς Ἐκκλησίας. Δὲν δίδασκε κάτι πού δὲν τὸν ἀφοροῦσε προσωπικά. Δὲν ἐρευνοῦσε γιὰ νὰ ἰκανοποιήσει ἀτομικὰς ἀναζητήσεις. Δὲν ζοῦσε ἀλλοῶς ἀπὸ ὅ,τι διεκήρυττε. Δὲν διαχώριζε τὸ σπουδαστήριον ἀπὸ τὸν πνευματικὸ βίον. Δὲν ἦταν ἄλλος στὸν ἰδιωτικὸν καὶ ἄλλος στὸν δημόσιον βίον. Γι' αὐτὸ, ἀκόμα καὶ οἱ διαφωνοῦντες μαζί του τὸν σεβόταν. Γι' αὐτὸ καὶ ὅταν κάποτε ἔμοιαζε αὐστηρὸς ἢ ἀπόλυτος, ἤξερες ὅτι ἦταν ἔτσι πρῶτα στὸν ἑαυτὸν του. Ὅτι αὐτὴ ἡ στάση του δὲν σήμαινε τίποτε περισσότερον ἀπὸ μιὰ ἀδιάλειπτη προσπάθεια συνέπειας ἔργων καὶ λόγων. Ὅταν ὁμως τὸν πλησίαζες καὶ συνεργαζόσουν μαζί του καταλά-

βαινες πόση ευαισθησία και πνευματική αναζήτηση κρυβόταν πίσω από την φαινομενική καθηγητική αυστηρότητα. Και πόση ταπεινοφροσύνη.

Φυλάω ως πολύτιμο υπόδειγμα ἀκαδημαϊκής σχέσης δασκάλου και μαθητοῦ μιὰ ιδιωτική στιγμή, ἡ ὁποία κατεγράφη μέσα μου ως παρακαταθήκη γιὰ τὸ τί πρέπει νὰ προσδοκῶ και μὲ ποιὸ αἶτημα και στόχο ὀφείλω νὰ καθοδηγῶ και νὰ ἐνθαρρύνω τοὺς δικούς μου μαθητές. Ὅταν πῆγα στὸ σπίτι τοῦ δασκάλου γιὰ νὰ παραδώσω τὸ σῶμα τῆς διδακτορικής μου διατριβῆς, μοῦ εἶπε μὲ τὴν ἀπλότητα, τὴν ἀμεσότητα και τὴν εὐλικρίνεια πὸν μόνον ἕνας καταξιωμένος ἐπιστήμονας μπορεῖ νὰ ἔχει πρὸς τοὺς μαθητές του: «Εἶμαι χαρούμενος πὸν τελείωσε αὐτὴ ἡ ἐργασία και θέλω νὰ σοῦ πῶ ὅτι αὐτὴ τὴ διατριβὴ θὰ ἤθελα νὰ τὴν εἶχα γράψει ἐγώ». Τώρα, ἐν μέσω συναδέλφων και ἀδελφῶν καί, κυρίως, ἐνώπιόν του, πρὶν τὸν τελευταῖο ἀσπασμό, θέλω νὰ τοῦ ἀπαντήσω ἐξίσου εὐλικρινὰ και γιὰ πρώτη και τελευταία φορὰ στὸν ἐνικό. Μὲ τὴν οἰκειότητα πὸν ἐπιτρέπει μιὰ ὄντως υἱική σχέση: «Σεβαστέ μου δάσκαλε, θὰ ἤθελα κι ἐγὼ νὰ εἶχα γράψει πολλὰ ἀπὸ τὰ δικὰ σου ἔργα. Κι ἀκόμα θὰ ἤθελα νὰ ξέρεις ὅτι τὸ δέντρο πὸν φύτεψες μεγάλωσε. Κι ἀνθεῖ και λουλουδιζέει. Και γίνεται δάσος ἐπιστημόνων πὸν τοὺς ἐνέπνευσε τὸ ἔργο και ἡ παρουσία σου. Και εἶναι μεγάλη τιμὴ και εὐθύνη βαρὴ νὰ εἶμαι ἐπιστημονικός σου ἀπόγονος και διάδοχος».

Ἡ τρανότερη, ὅμως, ἀπόδειξη ὅτι ὁ δάσκαλος ἦταν ὄντως ἐκκλησιαστικός ἄνδρας εἶναι ἡ παρούσα στὸ πλευρὸ του και μοιραζόμενη τὸ πένθος μαζί μας οἰκογένειά του. Ὁ Θεὸς χάρισε στὸ εὐλογημένο ζεῦγος Ἰωάννη και Ἐλένης Κορναράκη τέσσερα χαριτωμένα μὲ τὴ θεολογική

ἐννοια τοῦ ὄρου παιδιά. Και εὐχαριστιακῶ τῶ τρόπῳ τὰ παιδιά αὐτοδωρήθηκαν στὴν Ἐκκλησία και στὴ διακονία τῆς Θεολογικῆς Ἐπιστήμης. Ἡ νεώτερη θυγατέρα, ἡ ἀδελφὴ Παραμυθία, ἀγιογράφος κατ' ἀρχὴν, εἶναι σήμερα μοναχὴ. Ὁ νεότερος υἱός, ὁ πατὴρ Ἀλέξανδρος, ἀγιογράφος ἐπίσης, φιλοξενεῖ σήμερα, πρὶν τὸ τελευταῖο ταξίδι, τὸν πατέρα του στὸν ναὸ του. Ἡ ἄλλη θυγατέρα, ἡ Ἀφροδίτη, διακονεῖ ἐνεργὰ τὴ θεολογικὴ ἐπιστήμη στὸν δύσκολο χώρο τῆς μέσης ἐκπαιδεύσεως. Και ὁ πρεσβύτερος υἱός, ὁ ἐκλεκτός και ἀγαπητός συνάδελφος Κωνσταντῖνος Κορναράκης, κοσμεῖ τὴ Θεολογικὴ Σχολὴ τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν ὡς ἀναπληρωτὴς καθηγητῆς Χριστιανικῆς Ἠθικῆς και ἤδη ἐκλεγμένος διευθυντῆς τοῦ Τομέα Συστηματικῆς Θεολογίας. Εἶναι προφανές ὅτι τὰ σχόλια περιττεύουν. Ὅταν μιλᾷ κατ' εὐθείαν ἡ ὁρατὴ πραγματικότητα, παρέλκουν οἱ περιγραφές.

Ἀγαπημένε μας δάσκαλε,
καθηγητὰ κ. Ἰωάννη Κορναράκη,

Σὲ ἀποχαιρετοῦμε σήμερα θρηνητικῶς και ὀδυνομένοι. Ὅμως ὄχι «καθὼς και οἱ λοιποὶ οἱ μὴ ἔχοντες ἐλπίδα». Ὡς κατακλειδα αὐτῆς τῆς ἀποχαιρετιστήριας προσλαλιάς, ἄς ἀκουστεῖ ὁ δικός σου λόγος. Λόγος ἐνδεικτικός τοῦ ἠθους σου και παρηγορητικός γιὰ ἐμᾶς τοὺς περιλειπούμενους. Λόγος πὸν ἐπιβεβαιώνει τὴν πεποίθησή μας ὅτι ὁ δάσκαλός μας δικαιούται νὰ βρίσκεται πλέον ἐν σκιναῖς δικαίων, ἀναπαυόμενος ἐν κόλποις Ἀβραάμ και συναριθμούμενος μετὰ τῶν ἁγίων:

«Τὸ βασικὸ πρόβλημα τῆς ὑπάρξεώς μας εἶναι σὲ ποιὸ μέτρο ἀληθεύει ἡ ζωὴ μας ἐν Χριστῶ Ἰησοῦ. Ὁ Χριστός, ἡ κατ' ἐξοχὴν ἀνυπέρβατη ἀλήθεια, μᾶς ὑποχρεώνει, ἐφ' ὅσον θέλουμε «ὀπίσω αὐτῆς περιπατεῖν»,

νά ἀληθεύουμε ἐν παντί. Ὅταν δὲν τὸ κά-
νουμε, «παίζουμε ἐν οὐ παικτοῖς», στὸ τρα-
πέζι τῶν εὐαγγελικῶν ἀληθειῶν».

Καλὸ ταξίδι καὶ καλὴ ἀντάμωσις δάσκαλε.
π. Ἀδαμάντιος Αὐγουστίδης

ΣΕΠΤΕΜΒΡΙΟΣ 2013: Ἀθήνα

*Ἐκδημία π. Στεφάνου Ἀβραμίδη, Γραμ-
ματέως τῆς Συνοδικῆς Ἐπιτροπῆς Διορ-
θοδόξων καὶ Διαχριστιανικῶν Σχέσεων
τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος (10.9.2013)*

Ἀνακοινωθέν

*τῆς Ἱεράς Συνόδου γιὰ τὴν ἐκδημία
τοῦ π. Στέφανου Ἀβραμίδη*

Ἡ Ἐκκλησία τῆς Ἑλλάδος μὲ βαθεῖα
συγκίνηση ἀναγγέλλει τὴν πρὸς Κύριον
ἐκδημία τοῦ Αἰδεσιμολογιώτατου Πρωτο-
πρεσβυτέρου Στεφάνου Ἀβραμίδη. Ὁ
ἐκλιπὼν ἐξεδήμησε πρὸς Κύριον σὲ ἡλικία
74 ἐτῶν. Ὁ μακαριστὸς π. Στέφανος γεν-
νήθηκε στὴν Ἀμερικὴ τὸ 1939. Σπούδασε
Θεολογία στὴ Θεολογικὴ Σχολὴ τοῦ Τιμί-

ου Σταυροῦ Βοστώνης καὶ στὸ Πανεπιστή-
μιο Ἀθηνῶν. Ἐπίσης διετέλεσε μαθητῆς
τοῦ Φώτη Κόντογλου.

Χειροτονήθηκε Διάκονος καὶ Πρεσβύτε-
ρος τὸ 1964. Ὑπηρέτησε ὡς Ἐφημέριος καὶ
Προϊστάμενος Ἱερῶν Ναῶν τῆς Ἱεράς Ἀρ-
χιεπισκοπῆς Ἀθηνῶν. Ἐπὶ σειρὰ ἐτῶν, πλέ-
ον τῶν 45, διετέλεσε Γραμματεὺς τῆς Συνο-
δικῆς Ἐπιτροπῆς Διορθοδόξων καὶ Διαχρι-
στιανικῶν Σχέσεων τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλ-
λάδος καὶ διεκρίθη γιὰ τὴν ἐργατικότητά
του, τὸ ἦθος του καὶ τὴν συνέπειά του. Συμ-
μετεῖχε σὲ πολυάριθμες ἀποστολὲς ἐκπρο-
σωπώντας τὴν Ἐκκλησία, καθὼς ἐπίσης καὶ
σὲ διεθνή, διορθόδοξα καὶ διαχριστιανικά
Συνέδρια. Διεκρίνετο γιὰ τὸ ὀρθόδοξο ἦθος
του καὶ τὴν πιστότητά του στὴν Ἐκκλησία.
Ἡ ἐξόδιος ἀκολουθία τοῦ μακαριστοῦ θὰ
ψαλεῖ στὸν Ἱερὸ Ναὸ Ἁγίου Χαράλαμπος
Ἰλισίων τὴν Πέμπτη 12 Σεπτεμβρίου καὶ
ὥρα 16.00, προεξάρχοντος τοῦ Μακαριω-
τάτου Ἀρχιεπισκόπου Ἀθηνῶν καὶ Πάσης
Ἑλλάδος κ. Ἱερωνύμου.

*Στὴ σύνταξη τῶν «Θεολογικῶν Χρονικῶν» συνεργάστηκαν ὁ Νικόλαος Ἀσπροῦλης, ἡ Αἰκατερίνη
Τσαλαμπούνη, ὁ π. Ἀδαμάντιος Αὐγουστίδης καὶ ὁ Δημήτρης Σαλαπάτας.*